

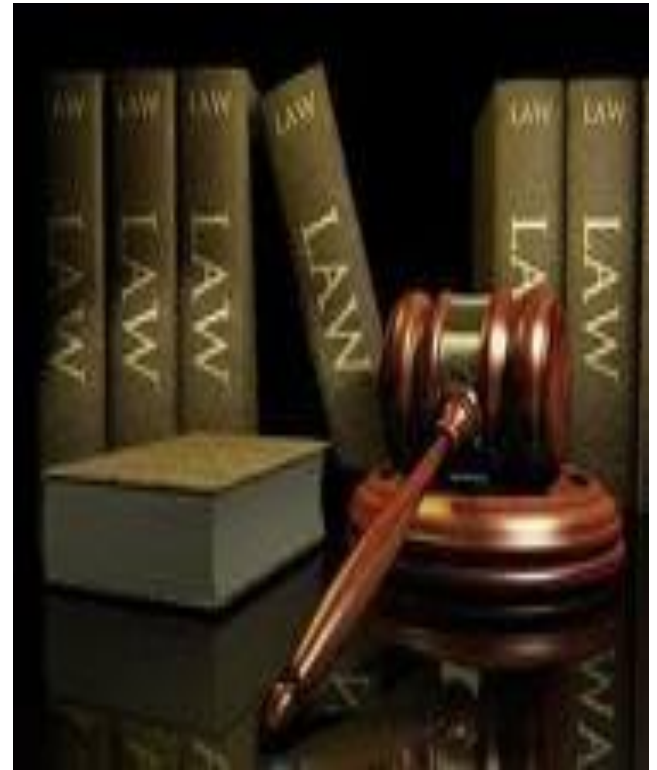
**Ankara
Üniversitesi
Hukuk Fakültesi
Adalet MYO**

HBYS Programı

**Hukuk Başlangıcı
Dersleri**

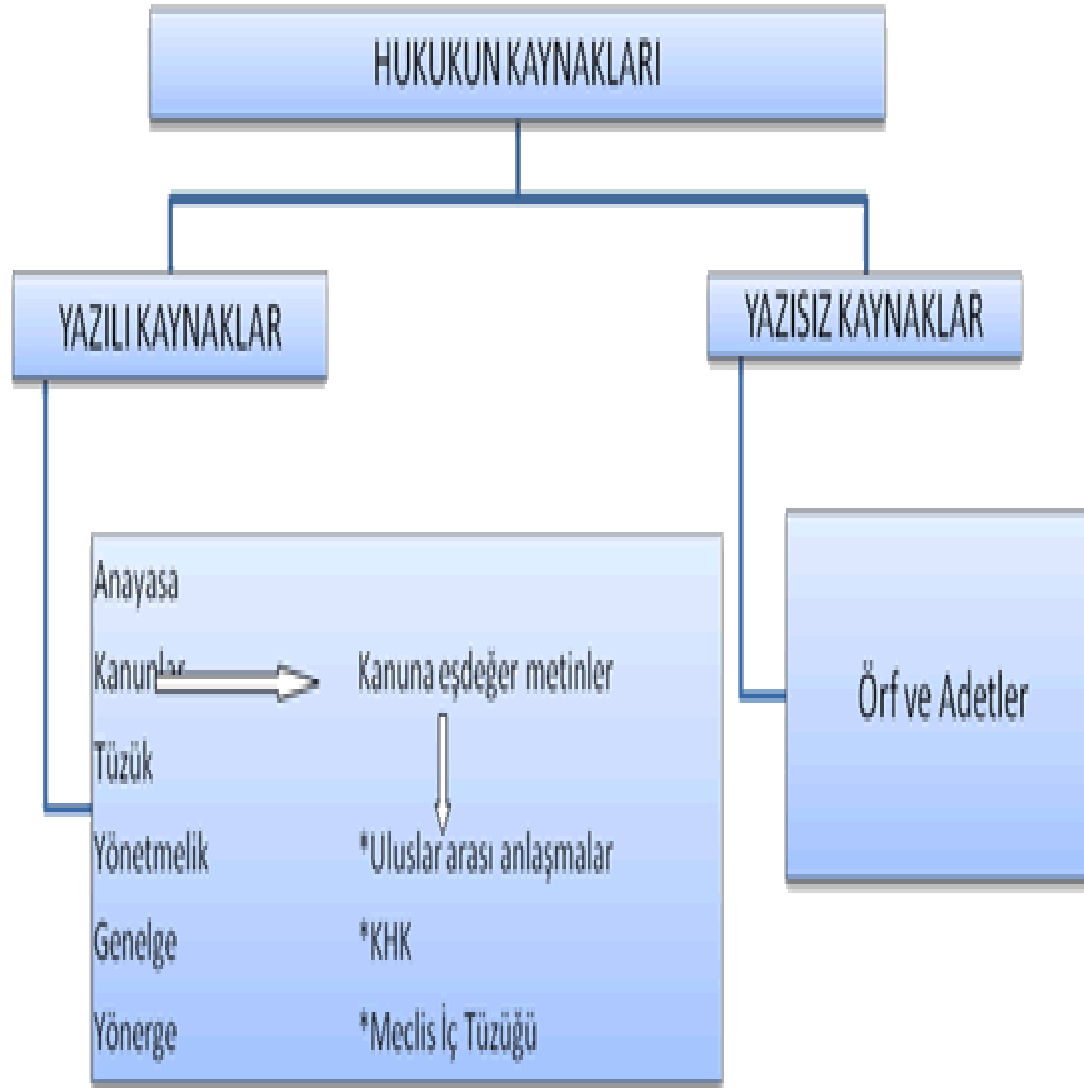

***HUKUKUN
KAYNAKLARI***

Dilde kaynak kavramı

- 1. Bir suyun çıktığı yer, kaynarca, pınar, memba, göz
- 2. Bir şeyin çıktığı yer, menşe
- 3. Gelir, kazanç, sağlık vb.ni sağlayıcı öge
- 4. Araştırma ve incelemede yararlanılan belge, referans
- 5. Herhangi bir bilim dalında yazılmış olan yazı veya eserlerin bütünü, literatür
- 6. İki metal veya yapay parçayı ısıll yolla birleştirme yöntemi, kaynaştırıp yapıştırma işi
- 7. *mecazi* Sırayı beklemeden başkalarının hakkını alarak mevcut sıranın ön taraflarına girme işi
- 8. *fizik* Herhangi bir enerjinin oluşup çevreye yayıldığı yer

Hukukta Kaynak Kavramı

- Hukukta kaynak iki ayrı anlama gelir. Bunlardan ilki hukuk kuralını koyan merci anlamını taşıırken diğeri hukuk kuralının uygulamada aldığı çeşitli biçimleri ifade eder.
- Hukukun kaynağı tek olup bu da devlet iradesinden oluşur. Gerçekten de hukuk kurallarını bizzat yeni kurallar koymak veya mevcut örf ve adet hukuku kurallarını benimseyip bunlara bir hukuk kuralı olarak geçerlik kazandırmak suretiyle geçerli hukukun ne olacağını bizzat devlet belirler.
- Hukuk kuralları uygulamada çok farklı biçim ve adlar alır. Anayasa, kanunlar, uluslararası anlaşmalar, kanun hükmünde kararnameler vb. bunlara örnek verilebilir.

Hukukun kaynaklarının tasnifleri

- Hukukun kaynakları farklı türdedir. Hukuk kaynakları içerdikleri kuralın biçimine göre yazılı kaynaklar-yazılı olmayan kaynaklar biçiminde ikiye ayrılabilir. Yazılı kaynaklar yazılı bir metin haline getirilmiş hukuk kurallarıdır, yazılı olmayan kaynaklar ise henüz yazıya dökülmemiş bulunan, halkın bilincinde varlığını sürdüren hukuk kurallarıdır.
- Hukukun kaynakları arasında niteliklerine göre asıl kaynaklar-yardımcı kaynaklar ayrımı da yapılabilir. Asıl (asli-birincil) hukuk kaynakları bağlayıcı nitelik taşıyan, uyulması zorunlu olan hukuk kaynaklarıdır. Yardımcı (tali-ikincil-tamamlayıcı) hukuk kaynakları ise bağlayıcı nitelik taşımayan, uyulması zorunlu olmayan sadece hukuk uygulamasına yardımcı olup yön veren hukuk kaynaklarıdır.
- Asıl yazılı kaynaklar en başta anayasa olmak üzere, uluslararası anlaşmalar, kanunlar, kanun hükmünde kararnameler, Anayasa Mahkemesi kararları, yüksek yargı organlarının vermiş oldukları içtihadı birleştirme kararları, tüzük yönetmelik genelge gibi çeşitli adlar altında çıkarılan düzenleyici idari işlemlerden oluşur. Yazılı olmayan asıl kaynaklar ise örf ve adet hukuku kuralları ve hukukun genel ilkelerinden ibarettir.
- Yardımcı kaynaklar hukuk bilim adamlarının yaptıkları bilimsel çalışmalar (bilimsel eser ve görüşler-doktrin-öğreti) ile yargı kararlarından (kazai içtihatlar-yerleşik hale gelmiş örnek niteliği taşıyan mahkeme hükümleri) oluşur.

MEVZUAT

MEVZUAT kavramı

- Mevzuat hukuk sistemi içinde yetkili organlar tarafından konularak (vaz edilerek) yürürlüğe girmiş olan yazılı hukuk kuralları bütününe verilen addır.

Normlar Hiyerarşisi

Normlar Hiyerarşisi

NORMLAR HİYERARŞİSİ

- Hukuk sistemi içerisinde yürürlükte bulunan hukuk kuralları arasında bir hiyerarşi söz konusudur.
- Normlar hiyerarşisi adını alan hukuk kuralları arasındaki altlık üstlük ilişkisinde kurallar adeta bir piramit biçiminde yukarıdan aşağıya doğru sıralanır. Bu piramidin tepesinde Anayasa bulunur. Anayasa hukuk sistemi içerisinde en temel ve en üst düzey hukuk kuralıdır.
- Hukuk sistemi içerisinde yer alan tüm hukuk kuralları başta anayasa olmak üzere kendilerinden önce gelen kurallara uygun olmak zorundadır. Hukukun bir bütünlük arz eden bir sistem ve anlamlı bir düzen olması bunu gerektirir.

Hukukun kaynakları sıralama

- Normlar hiyerarşisi içinde yerleri de dikkate alınarak hukuk kaynakları şu şekilde sıralanabilir:
 1. ANAYASA
 2. ULUSLARARASI ANLAŞMA
 3. KANUN-YASA
 4. KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME
 5. ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI
 6. YÜKSEK YARGI ORGANLARI İÇTİHADI BİRLEŞTİRME KARARLARI
 7. DÜZENLEYİCİ İDARİ İŞLEMLER
 8. ÖRF ve ADET HUKUKU KURALLARI
-
- ❖ ÖĞRETİ-DOKTRİN
- ❖ YARGISAL İÇTİHATLAR

ANAYASA

ANAYASA

- **ANAYASA**: Devletin temel yapısına, rejimin şekline ve niteliğine, devletin temel organlarına ve bunların yetki ve görevlerine, devletin bireylere bireylerin de devlete karşı sahip olduğu hak ve yetkiler ile yükümlülük ve ödevleri düzenleyen en üst düzey hukuk kuralıdır.
- Anayasa devletin ana statüsü, temel teşkilat yasasıdır. Bununla birlikte anayasa sıradan kanunlardan farklı bir yasadır. Anayasalar sıradan kanunlardan daha farklı usuller ile konulur, değiştirilir ve kaldırılır. Bu durumun sebebi rejimin korunması gereğidir. Anayasa toplumun temel hukuk kuralı olduğu için demokratik hükümler içermeli, anayasa hükümleri halkın iradesine uygun olarak konulmalı ve değiştirilmelidir.

ULUSLARARASI ANLAŞMA

ULUSLARARASI ANLAŞMA

- **ULUSLARARASI ANLAŞMA:** Devletlerin birbirleri ile veya uluslararası kuruluşlar ile uluslararası hukukun temel ilkeleri gözetilerek yaptıkları uzun görüşme ve pazarlıklar sonucunda imzalanarak bağitlanan ve iç hukukta yetkili makamlar tarafından onaylandıktan sonra yürürlük gücü kazanan uluslararası nitelik taşıyan hukuk kurallarıdır. Uluslararası düzen ve barışın tesisi ve devamı açısından devletlerin imzalayıp geçerli kıldıkları uluslararası anlaşmalara uymaları, iç hukukta bunlar ile ters düşen hukuk kurallarına yer vermemeleri gerekir. Bu nedenle uluslararası anlaşmalar normlar hiyerarşisinde anayasalardan sonra fakat kanunlardan önce gelir.

KANUN-YASA

KANUN-YASA

- **KANUN-YASA**: Yasama organı (demokratik bir devlette halkın iradesine uygun olarak seçimle işbaşına gelmiş temsilcilerden oluşan halk meclisi-parlamento) tarafından kanun adı altında ve kanun yapma için Anayasada öngörülen süreçlerden geçilerek çıkarılan çoğunlukla genel, objektif ve soyut nitelikte hukuk kuralları içeren hukuki düzenlemelerdir.
- Kanunlar yazılı, genel (muhatapı yasada öngörülen durumda bulunan herkeştir!) ve sürekli (bir defalık değil devamlı uygulanmak için düzenleme getirir!) nitelikte hukuk kurallarıdır.
- Kanunlaştırma öneri (teklif veya tasarı), görüşme (komisyonlar, genel kurul), oylama ve kabul (tek tek maddeler itibariyle veya genel olarak bir bütün halinde), onay ve yayımlanma (Cumhurbaşkanlığı veto denetimi, Resmi Gazete'de yayımlanarak halka duyurulma), yargısal denetim (Anayasa Mahkemesi tarafından gerçekleştirilen anayasaya uygunluk denetimi) çeşitli aşamalardan geçilerek icra edilen karmaşık ve uzun bir süreçtir.

KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

KHK

KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

Olağan dönem KHK

OHAL KHK

KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

- **KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME:** Kanunlar ile eş değer bir hukuki güce sahip olan Bakanlar Kurulu kararlarıdır. İstisnai bir hukuk kaynağıdır. Kural toplumun gereksinim duyduğu hukuki düzenlemelerin kanunlar ile yapılmasıdır. Ancak istisnai durumlarda kanun hükmünde kararnameler ile düzenleme yapılabilir. Kanun hükmünde kararname müessesesinin amacı ani toplumsal gelişmeler karşısında ortaya çıkan acil hukuki düzenleme gereksinimini zamanında gidermektir. İstisnai bir hukuk kaynağı olduğu için kanun hükmünde kararname ancak Anayasada belirlenmiş son derece sıkı kayıt ve koşullara uyulmak suretiyle çıkarılabilir. İki tür kanun hükmünde kararname vardır; bunlar olağan dönem kanun hükmünde kararnameleri ile olağanüstü hal kanun hükmünde kararnameleridir.
- **Olağan dönem kanun hükmünde kararnameleri** daha önce meclis tarafından çıkarılmış bulunan anayasada belirtilmiş koşulları taşıyan bir yetki kanununa dayanır ve bu kanunda verilen yetkiye uygun olarak çıkarılır. Bu kanun hükmünde kararnameler ile anayasadaki temel hak ve ödevler ile siyasi hak ve ödevler düzenlenemez, bunlar çıkarıldıkları gün Resmi Gazete’de yayımlanır ve onaylanmak üzere meclise sunulur, meclis bunları onaylayıp uygun bulduğunda ise artık kanun halini alır. Olağan dönem kanun hükmünde kararnameleri Anayasa Mahkemesi tarafından anayasaya uygunluk denetimine tabi tutulur.
- **Olağanüstü hal kanun hükmünde kararnameleri** Anayasada öngörülmüş olan olağanüstü yönetim dönemlerinde (olağanüstü hal, sıkıyönetim ve savaş-seferberlik halleri) Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu tarafından ve daha önce çıkarılmış bir yetki kanununun varlığı şartı aranmaksızın çıkarılabilir. Bu kanun hükmünde kararnameler ile her türlü konu düzenlenebilir. Bunlara karşı Anayasa Mahkemesi nezdinde anayasaya aykırılık iddiası ile dava açılmaz. Olağanüstü hal kanun hükmünde kararnameleri de çıkarıldıkları gün Resmi Gazete’de yayımlanır ve aynı gün onaylanmak üzere T.B.M.M.’ne sunulur.

KHK

OLAĞAN DÖNEM KHK

- Olağan dönemler
- Başbakan başkanlığındaki Bakanlar Kurulu
- TBMM tarafından çıkarılmış bir yetki kanunu gerekli, bu kanun ile sınırlı olarak düzenleme yapma
- Temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile siyasi haklar ve ödevler düzenlenemez
- Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi

OHAL KHK

- Olağanüstü dönemler (savaş, seferberlik, sıkıyönetim, olağanüstü hal)
- Cumhurbaşkanı başkanlığındaki Bakanlar Kurulu
- Yetki kanunu gerekli değil, her konuda düzenleme yapılabilir
- Temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile siyasi haklar ve ödevler de düzenlenebilir
- Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi değil

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI

- **ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI:** Anayasa Mahkemesi'nin anayasa değişiklikleri, kanunlar, kanun hükmünde kararnameler ile meclis içtüzük değişikliklerinin anayasaya uygunluk denetimi sırasında verdiği kararlardır. Bu kararlar tüm devlet organlarını bağlar, tüm devlet organları bu kararlar doğrultusunda hareket etmek zorundadır.

YÜKSEK YARGI ORGANLARI İÇTİHADİ BİRLEŞTİRME KARARLARI

YÜKSEK YARGI ORGANLARI İÇTİHADİ BİRLEŞTİRME KARARLARI

- **YÜKSEK YARGI ORGANLARI İÇTİHADİ BİRLEŞTİRME KARARLARI:** Yargıtay, Danıştay gibi adli ve idari yüksek mahkemelerin yasaların yorumlanıp uygulanması hususunda mahkeme kararları arasında ortaya çıkan çelişkileri gidermek ve hukuk uygulamasında birlik sağlamak amacıyla verdikleri kararlar olup bu kararlar da tüm devlet organları açısından bağlayıcı nitelik taşır.

DÜZENLEYİCİ İDARİ İŞLEMLER

DÜZENLEYİCİ İDARİ İŞLEMLER

- **DÜZENLEYİCİ İDARİ İŞLEMLER:** İdare tarafından yasa hükümlerinin uygulanmasına açıklık kazandırılması amacıyla çıkarılan düzenleyici nitelikte ikincil hukuk kurallarıdır. Düzenleyici işlemler yasaya aykırı bir hüküm içeremezler. Tüzük, yönetmelik başta gelmek üzere düzenleyici işlemlerin pek çok türü mevcuttur.
- **Tüzük:** Bir kanunun uygulanmasını göstermek ve emrettiği işleri belirtmek üzere kanuna aykırı olmamak ve Danıştay'ın incelemesinde geçirilmek şartıyla bakanlar kurulu tarafından çıkarılan yazılı hukuk kuralı biçiminde düzenleyici idari işlemlerdir. Tüzükler Resmi Gazete'de yayımlanmak suretiyle yürürlüğe girer.
- **Yönetmelik:** Başbakanlık, bakanlıklar veya kamu tüzel kişileri tarafından kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak için bunlara aykırı olmamak koşuluyla çıkarılan yazılı hukuk kuralı biçiminde düzenleyici idari işlemlerdir.
- Tüzükler ve yönetmelikler dışında genelge, yönerge, genel tebliğ, sirküler vb. adlar altında çok sayıda alt derece düzenleyici idari işlem türü mevcuttur.

ÖRF VE ADET HUKUKU KURALLARI

- **ÖRF ve ADET HUKUKU KURALLARI:** Toplumda çok uzun zamandan beri uygulanagelen ve bu kurala uyulması gerektiğine dair toplumda yaygın bir inancın mevcut olduğu yazılı olmayan hukuk kurallarıdır.
- Örf ve adet hukuku kurallarına hukuki geçerlik sağlayan ve bu örf ve adetleri bağlayıcı bir hukuk kuralı haline getiren devlet tarafından benimsenip desteklenmeleridir. Gerçekten sadece devletin hukuk düzeni tarafından kabul edilerek tanınan örf ve adetler hukuk kuralı haline gelmekte ve böylece bu kurallara uyulmadığı takdirde devlet tarafından yaptırım uygulanabilmektedir.

ÖĞRETİ-DOKTRİN

ÖĞRETİ-DOKTRİN

- **ÖĞRETİ-DOKTRİN**: Hukuk bilim adamları başta olmak üzere uzman hukukçular tarafından hazırlanıp yayımlanan hukuk ile ilgili çeşitli bilimsel nitelikli çalışmalardır. Bu çalışmalarda ileri sürülen düşünce ve görüşler hukuk uygulamasına yön vermekle birlikte bağlayıcı bir nitelik taşımazlar.

YARGISAL İÇTİHATLAR

YARGISAL İÇTİHATLAR

- **YARGISAL İÇTİHATLAR**: Mahkemeler tarafından huzurlarına getirilmiş olan davalarda verilmiş bulunan ve diğer benzer uyuşmazlıklarda da uygulanabilecek örnek çözümler içeren kararlardır. Bu kararlar diğer mahkemeler açısından bağlayıcı nitelik taşımaz bununla birlikte karara bağlanacak uyuşmazlığın çözümünde yardımcı niteliktedir.

Ders sonu

**iyi
haftalar!**

